

LUPTA MASELOR POPULARE DIN JUDEȚUL BOTOȘANI PENTRU INSTAURAREA ȘI CONSOLIDAREA REGIMULUI DEMOCRAT-POPULAR — 1944-1947 (I)

IONEL BEJENARU

Desprinzind aspectele principiale ale evoluției popoarelor pe drumul socialismului, unul din clasicii marxism-leninismului scria în opera sa, că „toate națiunile vor ajunge la socialism — aceasta este inevitabil, dar toate vor ajunge nu chiar în același fel, fiecare va aduce un specific într-o formă sau alta a democrației, într-o varietate sau alta a dictaturii proletariatului, într-un ritm sau altul al transformării socialiste ale diferitelor laturi ale vieții sociale“¹. Teza aceasta, a rolului particularului în evoluția unei societăți avea să fie probată, în mod creator, în anii revoluției și ai construcției socialiste în patria noastră. Victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944 a marcat începutul unei etape noi în dezvoltarea țării, a angajat poporul român într-un amplu și adânc proces de transformare a societății, nu lipsit de obstacole, într-o confruntare deschisă cu forțele reacționare, proces care avea să-și pună hotărîtor amprenta pe destinele acestui popor.

Evenimentelor locale, care au implicat fostele județe Botoșani și Dorohoi, le sînt specifice unele trăsături proprii, cum, de altfel, la scara întregii țări, îi sînt și ei specifice, idee enunțată mai sus și pe care o accentuăm, odată cu integrarea luptei maselor populare din această parte a țării în procesul revoluționar al întregului popor.

O privire succintă asupra situației fostelor județe Botoșani și Dorohoi, în perioada imediat anterioară lui 23 August 1944, ne oferă un tablou de-a dreptul jalnic, dezastruos. Încă de la sfîrșitul lunii martie și începutul lunii aprilie 1944, în condițiile puternicei ofensive a Armatei Roșii, armatele germane sînt obligate să se retragă din partea de nord-est a Moldovei. Totul fusese lăsat la voia întîmplării. Cu o economie puternic lovită de război, sărăcită de jaful sistematic al armatelor germane, cu o populație lipsită de mijloace de existență suficiente, dar nu și de speranța unor zile mai bune, avînd de făcut față copleșitoare nevoi ale frontului, soarta acestor meleaguri părea pecetluită. Specula și sabotajul erau la ordinea zilei, tifosul exantematic făcea ravagii, la sate moșiile zăceau părăsite, orașele Botoșani și Dorohoi erau într-adevăr „orașe ale nimănui“. Jaful ostașilor germani în retragere, ac-

tele de banditism practicate de elemente declasate completau imaginea unor zile de tristă memorie.

În fața unei asemenea stări de fapt, cînd posibilitățile de refacere aveau să însemne o luptă tenace cu greutățile de tot felul, s-au ridicat cu hotărîrea de a învinge masele populare, vital interesate în grabnica normalizare a vieții, în valorificarea oricăror resurse care să conducă la îmbunătățirea nivelului lor de viață, atît de precar la acea dată. În fruntea lor s-a situat P.C.R.

Desprindem din începutul activității de reorganizare a instituțiilor locale, reluarea activității prefecturilor celor două județe, a primăriilor — la primăria orașului Botoșani avea să fie instalat primar un reprezentant al P.C.R., în timp ce, în comunele județelor în cauză, numirile primarilor, a ajutorilor de primari, a comisiilor interimare s-a făcut prin consultarea locuitorilor reușindu-se, astfel, să fie aleși oamenii cei mai utili și capabili să-i reprezinte. Unde, totuși, se vor strecura la conducere elemente credincioase vechilor stări de lucruri, masele populare le vor da riposta cuvenită, le vor îndepărta. Marea majoritate a comisiilor interimare, în frunte cu primarii și ajutorii de primari, s-au constituit în luna aprilie 1944 în fostul județ Botoșani² și în lunile iunie-iulie, în fostul județ Dorohoi³. Cît de imperios necesară era trecerea grabnică la acțiune, o ilustrează documentele vremii. Spicuim dintr-un raport al directorului Prefecturii județului Botoșani, referitor la deplasarea făcută în comuna Ștefănești, reședință de plasă: „... în general comuna este într-o stare de decădere economică și administrativă dăunătoare populației. Populația înstărită, ca și toți funcționarii, s-au refugiat. Odată cu refugiul au fost distruse de către cei care au plecat moșiile și industriile importante. Comerțul este inexistent. Locuitorii suferă de lipsa banilor întrucît nu au elementele economice care să înlesnească schimbul“⁴. Raportul este datat 5 mai 1944. Procesele verbale de constituire a comisiilor interimare înscriu, de altfel, unele măsuri menite să răspundă unor imperative imediate: înființarea unui serviciu de pază a comunei, organizarea poliției comunale, efectuarea arăturilor și însămînțărilor de primăvară, antrenarea personalului tehnic în repararea drumurilor și a podurilor distruse etc.⁵.

Pe lângă cele două prefecturi s-au organizat un Consiliu de colaborare al județului Botoșani și respectiv un Consiliu județean la Dorohoi. Ele sînt organe cu caracter consultativ ale prefectilor, avînd în componență pe conducătorii principalelor instituții ale județului. Ulterior, ele vor depăși caracterul strict consultativ, lărgindu-și atribuțiile. Astfel, în ședința de constituire a Consiliului județean de pe lângă Prefectura Dorohoi se preciza că „va activa conform legilor, în special instituind și controlînd activitatea administrativă și economică a județului, după posibilitățile excepționale în care ne aflăm“⁶. Între instituțiile organizate, în scurt timp, la Botoșani și Dorohoi se aflau Poliția rurală și urbană, Comandamentul Poliției Județene, Administrația Financiară, Instanța Specială Represivă (ulterior denumită Instanța Specială de Judecată la Botoșani și Tribunal Special de Judecată la Dorohoi), Serviciul Bunurilor rurale, Camera Agricolă (la Dorohoi se numea Serviciul Agricol), Serviciul Sanitar, Inspectoratul Administrativ, Poșta, Căile Fe-

rate, Cooperativele. Activitatea acestor instituții gravita în jurul Prefecturii, datorită situației speciale „de front”⁷.

Evacuarea moșierilor din fostele județe Botoșani și Dorohoi a însemnat un lung șir de distrugeri („Au luat cu ei cirezi de vite, tractoare, batoze, curelele de transmisie de la mori și de la locomobile, cu scopul de a împiedica muncile agricole, de a paraliza viața regiunii”)⁸. Un exemplu tipic ni-l oferă actul din comuna Mihălășeni, când vâtafii au dat foc unei magazii în care se găseau vagoane de mazăre⁹. În gara Dîngeni sînt arse depozitele de zahăr, grîu, lăsîndu-se în grea suferință populația rămasă pe loc¹⁰.

Existența unui mare număr de moșii părăsite, distrugerile săvîrșite de moșierii fugiți, jaful armatelor germane, penuria de inventar, lipsa brațelor de muncă ridicau probleme dintre cele mai spinoase în viața locuitorilor acestor meleaguri. Se impunea găsirea celor mai bune căi de remediere a acestei stări de lucruri. Și acest merit va reveni organizației județene a P.C.R. Botoșani, abia ieșită din ilegalitate. În ședința din 17 aprilie 1944, Comitetul județean al P.C.R. Botoșani a adoptat o rezoluție prevăzînd urgentarea muncilor agricole, preluarea bunurilor părăsite și administrarea lor de către reprezentanții maselor populare¹¹. Un rol deosebit, în această direcție, va reveni comitetelor țărănești care, așa cum arăta rezoluția Congresului al IV-lea al P.C.R., „sînt organe care se formează oriunde și ori de cîte ori se ivește o luptă a țărănimii pe chestiunea impozitelor, pădurilor, a tuturor conflictelor agrare, etc.”¹².

În fostul județ Botoșani, acțiunea de constituire a comitetelor țărănești a fost precedată de aceea de constituire a obștilor sătești¹³. Inițiatorul și organizatorul comitetelor țărănești din fostul județ Botoșani a fost țăranul comunist Constantin Iușcă, din satul Măscăteni, comuna Albești, care „ani de zile a luptat și suferit pentru drepturile țărănilor”¹⁴. Aici, nu numai că au luat ființă primele comitete țărănești din nordul Moldovei, dar s-au și format în ritmul cel mai rapid, ajungînd la 101 în luna iunie a anului 1944 și administrînd 183 moșii, 138 iazuri, 81 livezi, 42 vii, 50 mori și 145 păduri¹⁵. Ele nu s-au limitat doar la simpla administrare a moșiilor părăsite, atribuțiile lor mergînd mult mai departe, „comitetele create în nordul Moldovei au îndeplinit sarcini și au jucat încă de la început un rol mai complex mai multilateral, decît în orice parte a țării”¹⁶. Mai mult, „ele au fost la un moment dat organe locale ale puterii de stat, organe de administrare economică a bunurilor lăsate în părăsire, cît și organe politice”¹⁷. Menționăm dintre principalele lor acțiuni administrarea și exploatarea celor aproape 16 000 ha, punerea în funcțiune a 85 de mașini agricole, repararea a numeroase alte mașini, realizarea campaniei de primăvară, redarea în folosință a unor spitale, școli, crearea unor centre de ajutorare a populației evacuate în interior de pe linia frontului. La sfîrșitul lunii mai 1944, Prefectura județului Botoșani legalizează comitetele țărănești ca organe locale administrativ-politice de stat, publicînd totodată un regulament de funcționare a comitetelor țărănești¹⁸. Pe linia de stat, în acțiunea de administrare a bunurilor părăsite, exista Serviciul Bunurilor de pe lingă Prefectura județului. Același regulament susamintit stabilea

condițiile unei bune colaborări între Serviciul Bunurilor și comitetele țărănești ¹⁹.

Desprindem, totodată, modul democratic de alegere a membrilor comitetelor țărănești, aleși de adunarea generală a tuturor sătenilor. Cum, democratic le va fi și modul de lucru. De pildă, în arendarea pământului către țărani s-a urmărit să li se creeze avantaje cât mai mari, fixându-se prețul arendei în funcție de calitatea pământului ²⁰, avantaj mărit prin puțința achitării arendei după strângerea recoltei ²¹. Confruntate cu probleme complexe, comitetele țărănești din fostul județ Botoșani se vor omogeniza, în continuare, devenind adevărate nuclee ale puterii democrat-populare după 23 August 1944.

În privința comitetelor țărănești de pe raza fostului județ Dorohoi, ele s-au format în majoritatea lor după 23 August 1944. Aici, Prefectura județului Dorohoi era preocupată să arendeze în condiții cât mai avantajoase bunurile părăsite unor persoane particulare ²², favorizând în felul acesta diferite neajunsuri care aveau să afecteze țărâni-mea, obligată să ia în arendă, la rindul ei, și la preț de speulă, pământ de la acești particulari. Dintr-o adresă trimisă de Prefectura Județului Dorohoi, la 4 iunie 1944, către Comandamentul Militar Sovietic Dorohoi, cuprinzând răspunsul la un chestionar, se desprinde elocvent situația agrară a fostului județ Dorohoi, la acea dată: „majoritatea marilor proprietari de moșii sînt refugiați, iar moșiile lor se administrează, o parte, prin procuriști lăsați de ei în unire cu primarul comunei, iar o parte prin administratori numiți de prefectură sub controlul primăriei respective” ²³. Se poate aprecia că o constituire mai din timp a comitetelor țărănești în fostul județ Dorohoi ar fi atras o mai bună gospodărire și valorificare a bunurilor părăsite. A existat în preocupările Prefecturii, în cele ale Consiliului județean și un oarecare spirit de receptivitate la nevoile populației, determinat de spiritul tot mai revindicativ al acesteia, soldat cu constituirea unui fond de ajutorare pentru săraci, un fond de pensii ²⁴, dublarea salariilor tuturor salariaților ²⁵, reorganizarea spitalului județean și orășenesc ²⁶, organizarea unei biblioteci ²⁷, asigurarea condițiilor pentru întreținerea celor 89 190 de evacuați din fostele județe Rădăuți, Suceava, Baia ²⁸, măsuri severe împotriva speculanților ²⁹, înființarea Consiliului de Igienă ³⁰.

Desigur epoca de normalizare a vieții pe aceste meleaguri n-a fost lipsită de reacția unor elemente dușmănoase care, strecurate în conducerea unor instituții, căutau să împiedice mersul pe calea noilor prefaceri. Masele populare au intervenit de fiecare dată, le-au dejucat planurile, i-a demascat în ochii colectivității, i-a îndepărtat și supus judecării drepte a celor mulți.

Drumul acesta, avînd ca rezultat o sensibilă însănătoșire a vieții economice și politice, avea să fie continuat, într-un ritm mult mai alert și cu o profunzime mărită după 23 August 1944, cînd activitatea organizațiilor democratice cunoaște o evoluție dinamică, ascendentă, mai ales după apariția, la 26 septembrie 1944, a Proiectului de Platformă a F.N.D., inițiat de P.C.R. și adresat tuturor forțelor progresiste din țară.

La puțin timp, organizațiile județene Botoșani și Dorohoi ale Apărării Patriotice au organizat, la 1 octombrie 1944, primele mani-

feștiții populare libere. La adunarea organizată în sala „Popovici” din Botoșani au luat cuvîntul reprezentanții P.C.R., ai U.T.C., ai Comitetelor țărănești, în prezența a numeroși participanți, între ei și mulți membri ai comitetelor țărănești ³¹.

La Dorohoi, manifestația desfășurată în fața Prefecturii a fost prezidată de Al. Faliboga, personalitate reprezentativă a maselor populare dorohoiene. S-au scandat lozinci pentru o Românie cu adevărat democratică și independentă ³². Ambele manifestații s-au încheiat cu motiuni exprimînd crezul democratic al populației.

În cadrul luptei maselor pentru democrație, o deosebită contribuție și-a adus-o în acești ani ziarul „Clopotul” care s-a și intitulat organ de luptă antifascistă și care și-a reluat apariția, cu numărul din 8 octombrie 1944, situîndu-se „pe drumul drept al luptei pentru dreptate și adevărată democrație” ³³.

Sindicatele, reorganizate, devin, în primul rînd, militante pentru drepturile economice ale muncitorimii. Un exemplu ni-l oferă ședința Sindicatelor muncitorești și ai patronilor brutari din 12 octombrie 1944, din Botoșani, în care s-a hotărît respectarea interzicerii lucrului de noapte ³⁴.

La 11 octombrie 1944 s-a constituit Comitetul județean Botoșani al Uniunii Patrioților ³⁵.

Expresie a luptei țărănimii în vederea cuceririi drepturilor sale, la 22 octombrie 1944, țărănimea botoșăneană își trimite peste 100 delegați la prima conferință județeană a Frontului Plugarilor, cu care ocazie se alege Comitetul provizoriu pe județ, care să se ocupe de organizarea pe sate și comune a plugarilor ³⁶. În motiunea adoptată se cerea respectarea armistițiului și înlăptuirea Proiectului de Platformă al C.C. al P.C.R. ³⁷.

Constituirea organizațiilor F.N.D. la Botoșani și Dorohoi, la puțin timp de la crearea la 12 octombrie 1944, a Consiliului F.N.D. demonstrează capacitatea de încadrare a luptei maselor botoșănene în lupta întregului popor. La Botoșani, acest act a avut loc la 28 octombrie 1944, la sediul C.J. al P.C.R., în componența organizației județene a F.N.D. intrînd reprezentanții P.C.R., ai P.S.D., ai Frontului Plugarilor, ai Uniunii Patrioților, ai Sindicatelor muncitorești ³⁸.

La Dorohoi, lupta maselor populare conduse de P.C.R. a cunoscut prin instalarea, la 4 octombrie 1944, în fruntea Prefecturii a lui Al. D. Faliboga un mare succes. Spicuim din apelul către populația județului, lansat cu ocazia instalării sale, intitulat „Iubiți cetățeni !”, măr-turisire deschisă a crezului său democratic : „Dar ca fiind ridicat din mijlocul Dvs., ca fiu de țaran deci, născut și crescut în mijlocul Dvs., lîngă nevoile și durerile Dvs., ca învățător al satelor Dvs., o bucată de vreme, cu toate suferințele și toate mizeriile eu am rămas lîngă popor, atît lîngă lupta sa zilnică pentru existență cit și-n nădejile-i de mai bine... Eu am sperat toată viața mea în DREPTATE și ADEVĂR, prin toate osînde și toate blestemele... O veche zicătoare spune : „niciodată nu-i prea tîrziu ca să faci bine”. ³⁹ Trece, astfel, în mîinile maselor populare o importantă instituție județeană.

La Botoșani, venirea din evacuare a foștilor funcționari declanșează o dispută aprigă cu aparatul de stat existent, creat odată sau

ulterior eliberării oraşului, căreia i se adaugă şi atitudinea prefectului Boldescu, tributar intereselor moşierimii, clasă din care, la rându-i, făcea parte, atitudine de sprijinire, în reocuparea unor posturi cheie, a unor oameni compromişi definitiv în ochii maselor. Se încălca astfel hotărîrea organizaţiei F.N.D. Botoşani ca nici un funcţionar reîntors să nu fie reintegrat pînă ce nu va fi discutat de comisia de triere, creată la 15 octombrie 1944, în şedinţa Consiliului de Colaborare al Prefecturii.⁴⁰ De altfel, Consiliul judeţean al F.N.D. Botoşani intervine energic şi, în urma întrunirii din 9 noiembrie 1944, la care iau parte reprezentanţi ai organizaţiilor componente, se hotărăşte instalarea ca primar al oraşului Botoşani a lui Carol Artberger, reprezentant al P.C.R., instalare ce a avut loc la 12 noiembrie 1944, în entuziasmul mulţimii invitate de F.N.D. în faţa primăriei⁴¹. Peste puţin timp, prefectul Boldescu, socotindu-se lezat în „linia sa de conduită”⁴², avea să demisioneze, pe fondul creşterii valului revoluţionar, fiind înlocuit cu un nou prefect, Constantin Bordeianu, membru al P.C.R., la 13 decembrie 1944. Însă, în urma acordului intervenit între organizaţiile locale F.N.D., P.N.L. şi P.N.Ţ., odată cu vizita Comisiei interministeriale (din care făcea parte şi Emil Bodnăraş, ca reprezentant al P.C.R.) şi pentru a nu se ajunge la o dezbinare a forţelor politice, se acceptă încredinţarea funcţiei de prefect al judeţului Botoşani lui C. I. Arapu, şeful organizaţiei locale a P.N.L., la 20 decembrie 1944⁴³. F.N.D. ştia bine că viltoarea evenimentelor revoluţionare nu-l va menţine pe Arapu prea mult timp la Prefectură.

După ce s-au organizat la Botoşani şi Dorohoi organizaţiile judeţene ale Frontului Plugarilor, se trece la constituirea de comitete ale Frontului Plugarilor în comunele şi satele fostelor judeţe, în judeţul Botoşani începînd cu noiembrie 1944, în judeţul Dorohoi ceva mai tîrziu. Ele, împreună cu comitetele ţărăneşti, cu unii primari democraţi, vor fi în fruntea acţiunii de democratizare a aparatului de stat în comune, de refacere economico-socială a aşezărilor rurale, demascînd cu vehemenţă abuzurile, actele de speculă şi sabotaj, neglijenţa din activitatea unor organe locale ale puterii de stat.

La 27 decembrie 1944, la Botoşani⁴⁴ şi la 28 decembrie 1944, la Dorohoi⁴⁵ sînt constituite comisiile de triere a reţinuţilor legionari.

O privire asupra stării economice, ne pune în faţa lipsei articolelor de primă necesitate, sare, săpun, gaz, chibrituri, zahăr, ulei, stoffe, etc.⁴⁶. Şi în această direcţie se îndreaptă lupta maselor, care demască unelirile reacţiunii de a împiedica redresarea vieţii economice, de a lovi în nivelul de trai al poporului, obligînd autorităţile să ia unele măsuri. Avea să fie creată, în acest sens, o comisie care să ancheteze toate cazurile de sabotaj din judeţul Botoşani pe lângă Inspectoratul Administrativ al judeţului⁴⁷. Totodată, a fost creată o comisie pentru a studia preţul pîinii, al grîului, tarifele de transport, aprovizionarea oraşului cu făină de porumb⁴⁸.

Notabilă este activitatea organizaţiilor din componenţa F.N.D., care îşi întăresc rîndurile, îşi sporesc prezenţa în viaţa cotidiană a populaţiei.

Apărarea Patriotică, organizaţia Botoşani, acordă ajutoare soldaţilor răniţi în războiul antihitlerist⁴⁹, organizează o ospătărie pentru

nevoiași, un atelier de croitorie care lucra pentru copiii săraci, un cabinet dentar pentru foștii deținuți politici⁵⁰, manifestări distractive ale căror venituri erau utilizate în scopuri umanitariste⁵¹.

Uniunea Patrioților inițiază, a doua zi după eliberarea Ardealului, la 26 octombrie 1944, o mare manifestație la Botoșani, cu care ocazie iau cuvîntul reprezentanții forțelor democratice și patriotice⁵².

În luna decembrie 1944 s-a ajuns la existența în Botoșani a 17 sindicate, numărînd 4 000 de membri⁵³. În memoriul Sindicatului farmaciștilor neproprietari din Botoșani, adoptat cu ocazia constituirii lui, la 25 decembrie 1944, se preconiza etatizarea farmaciilor, punerea lor la dispoziția muncitorilor și țăranilor, înlesnindu-li-se asigurarea cu medicamente la preț redus, preluarea de către sindicat a farmaciilor fasciștilor, profasciștilor și profitorilor⁵⁴. Muncitorii de la mori au întocmit la 16 ianuarie 1945 un memoriu în care cereau încheierea contractului de muncă cu „recunoașterea Comitetului de moară ca organ reprezentativ al muncitorilor, recunoașterea comitetului sindical, uniformizarea salariilor, respectarea celor 8 ore de muncă”⁵⁵. Prin același memoriu, cereau „participarea la beneficii ca factor de producție și cunoașterea situației morilor”⁵⁶.

Și în rîndul intelectualității se face simțit un suflu nou. La Dorohoi, adunarea generală a învățătorilor din acest județ, din 3 decembrie 1944, și-a ales un comitet al asociației și un comitet de control⁵⁶, prilej cu care s-a adoptat o moțiune în care se cerea aplicarea imediată a Platformei F.N.D., democratizarea învățămîntului primar, îmbunătățirea stării materiale, a situației economice și culturale a județului, drept de vot de la 18 ani pentru ambele sexe. Urmare a unor eforturi sînt reluate cursurile școlare, „din toată țara — afară de București — numai la Botoșani s-a realizat deschiderea cursurilor școlare la 16 octombrie 1944”⁵⁷. Elementele fasciste au fost în mare majoritate înlăturate din învățămînt, manualele au fost oarecum îmbunătățite ideologic, s-a ales Consiliu interșcolar, condus de profesorul N. N. Răutu⁵⁸.

Creșterea valului revoluționar la începutul anului 1945, a intranșigenței maselor față de manevrele reacțiunii duce la înlăturarea prefectului Arapu, la 13 februarie 1945⁵⁹. În această zi are loc o grandioasă manifestație în sala „Popovici”, „tîcșită de mulțimea manifestanților”, unde se scandează „Jos Rădescu !”, „Jos Arapu, prefectul cămătar !”, „Vrem un guvern al F.N.D. !”, „Vrem pămînt !”. În cuvîntul său, Vasile Vieru, reprezentantul F.N.D., cere țăranilor să intre cu plugul în pămînturile moșierilor, „să pornim cu toții alături de F.N.D. la luptă pentru răsturnarea guvernului Rădescu”. Apoi, populația s-a îndreptat spre Prefectură, obligîndu-l pe Arapu să bată în retragere, instalînd un prefect democratic. În articolul „Peste voința poporului nu se poate trece”, din ziarul local, se scria „Botoșanii și-au afirmat voința neclintită pentru un guvern F.N.D. și au instalat un prefect al F.N.D.”⁶⁰.

La îndemnul conținut de Manifestul C.C. al Frontului Plugarilor ca masele țărănești să treacă imediat la împărțirea pe cale revoluționară a pămînturilor moșierești, difuzat la 10 februarie 1945, din inițiativa P.C.R., masele țărănești din aceste două județe răspund cu entuziasm. „Țărănimea din județul nostru știe că nu are de așteptat de la acest

guvern înfăptuirea reformei agrare“, scria ziarul „Clopotul“⁶¹. Și, în consecință, trece la împărțirea pământurilor.

La Botoșani și Dorohoi, în zilele imediat următoare marii manifestații a celor șase sute de mii bucureșteni împotriva guvernului Rădescu, au loc manifestații cerînd înlăturarea guvernului criminal⁶². La 28 februarie 1945 generalul N. Rădescu avea să-și prezinte demisia, rezultat al unui șir de lupte susținute a maselor populare. În editorialul „Clopotului“, „Ce așteaptă țara“, se arăta : „...din experiența celor trei guverne de coaliție se desprinde o realitate de necontestat : în viața politică a unei Româнії democratice nu este loc pentru clica conducătoare a partidelor „istorice“⁶³. În telegrama adoptată în adunarea cetățenească, din 2 martie 1945, desfășurată în sala Sindicatelor muncitorești din Botoșani, și trimisă regelui, i se cerea să pună „cît mai grabnic capăt crizei de guvern, aducînd la cîrma țării guvern F.N.D., cerut de întregul popor“⁶⁴.

La 6 martie 1945, prin instaurarea la conducerea țării a primului guvern de largă concentrare democratică, cu un pronunțat caracter muncitoresc-țărănesc, condus de dr. Petru Groza, masele populare își văd încununat eforturile depuse într-o etapă deosebit de importantă a revoluției de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă. „Rod al luptei celor mai largi mase populare — afirma tov. Nicolae Ceaușescu — instaurarea la 6 martie 1945 a primului guvern cu adevărat democratic din istoria țării, în frunte cu înflăcăratul patriot, eminent om de stat și militant progresist dr. Petru Groza a însemnat o mare victorie a forțelor revoluționare, democratice, a marcat instaurarea puterii revoluționar-democratice a muncitorilor și țăranilor, a deschis calea unor transformări social politice profunde în societatea românească“⁶⁵.

Actul istoric de la 6 martie 1945 găsește cele două județe din nordul Moldovei în plin proces de democratizare, masele populare pregătite de noi lupte, animate de aceeași firească și legitimă dorință de victorie. Prin lupta lor vor marca noi și importante realizări, vor da riposta cuvenită dușmanilor poporului muncitor, vor consolida regimul democrat-popular instaurat la 6 martie 1945.

NOTE

¹ V. I. Lenin, „Opere“, vol. 33, E.S.P.L.P., București, 1957, p. 62.

² Arh. St. Botoșani, fond Prefectura jud. Botoșani, dos. 118/1944.

³ *Ibidem*, fond Prefectura jud. Dorohoi, dos. 67/1944 și 84/1944.

⁴ *Ibidem*, fond Prefectura jud. Botoșani, dos. 16/1944, 29 și 30.

⁵ *Ibidem*, dos. 118/1944.

⁶ *Ibidem*, fond Prefectura jud. Dorohoi, dos. 12/1944, f. 2.

⁷ S. Rață, „Lupta pentru democratizarea aparatului de stat în fostul județ Botoșani“ (23 August 1944 — 6 Martie 1945), în „Botoșani — file de istorie revoluționară“, Botoșani 1971, p. 139.

⁸ M. Lungeanu, S. Cutișteanu, „Unele aspecte ale luptei P.C.R. pentru izolarea partidelor reactionare de masele largi ale țărănimii în procesul ocupării pământurilor moșierești” (23 August 1944 — 6 martie 1945), în *Analele Inst. Ist. P.M.R.*, nr. 3, 1956, p. 46.

⁹ *Ibidem.*

¹⁰ *Ibidem.*

¹¹ D. Ștefan, „P.C.R. organizatorul și conducătorul luptei țărănimii pentru pământ”, în „Botoșani — file de istorie revoluționară”, Botoșani, 1971, p. 154.

¹² „Documente din istoria P.C.R.”, București, 1953, p. 98.

¹³ „Cum au luat ființă comitetele țărănești”, în „Clopotul”, nr. 1, din 8 octombrie 1944, p. 2.

¹⁴ *Ibidem.*

¹⁵ *Ibidem.*

¹⁶ T. Udrea, „Despre activitatea și rolul comitetelor țărănești în 1944 și în prima jumătate a anului 1945” St. și maist. contemp., vol. I, 1956, p. 292.

¹⁷ *Ibidem.*

¹⁸ Arh. St. Botoșani, fond Prefectura jud. Botoșani, dos. 188/1944, f. 27 și 28.

¹⁹ *Ibidem.*

²⁰ D. Ștefan, „Comitetele țărănești din județul Botoșani — nuclee ale puterii democrat-populare” (apr.-dec. 1944) în *SAI*, nr. 16/1970, p. 158 și 159.

²¹ *Ibidem.*

²² Arh. St. Botoșani, fond Prefectura jud. Dorohoi, dos. 12/1944, f. 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 16, 17, etc.

²³ *Ibidem*, dos. 45/1944, f. 135.

²⁴ *Ibidem*, dos. 12/1944, f. 18.

²⁵ *Ibidem*, f. 23.

²⁶ *Ibidem*, dos. 44/1944, f. 135 și 136.

²⁷ *Ibidem.*

²⁸ *Ibidem.*

²⁹ *Ibidem.*

³⁰ *Ibidem*, dos. 52/1944, f. 220.

³¹ „Clopotul”, nr. 1, din 8 octombrie 1944, p. 1.

³² *Ibidem*, p. 2.

³³ *Ibidem*, p. 1.

³⁴ *Ibidem*, nr. 3, din 15 octombrie 1944, p. 2.

³⁵ *Ibidem.*

³⁶ *Ibidem*, nr. 6, din 26 octombrie 1944, p. 3 și 4.

³⁷ *Ibidem.*

³⁸ *Ibidem*, nr. 8, din 2 noiembrie 1944, p. 3

³⁹ Arh. St. Botoșani, fond Prefectura jud. Dorohoi, dos. 14/1944, f. 311.

⁴⁰ „Clopotul”, nr. 4, din 19 octombrie 1944, p. 1.

⁴¹ *Ibidem*, nr. 10, din 12 noiembrie 1944, p. 1 și 4.

⁴² Arh. St. Botoșani, fond Prefectura jud. Botoșani, dos. 192/1944, f. 93.

⁴³ „Clopotul”, nr. 22, din 24 decembrie 1944, p. 1.

⁴⁴ Arh. St. Botoșani, fond Prefectura jud. Botoșani, dos. 163/1944, f. 16.

⁴⁵ *Ibidem*, fond Prefectura jud. Dorohoi, dos. 29/1944, f. 1.

⁴⁶ „Clopotul”, nr. 6, din 26 noiembrie 1944, p. 2.

⁴⁷ Arh. St. Botoșani, fond Prefectura jud. Botoșani, dos. 164/1944, f. 1—3.

⁴⁸ *Ibidem.*

⁴⁹ „Clopotul”, nr. 10, din 12 noiembrie 1944, p. 2.

⁵⁰ *Ibidem*, nr. 29, din 18 ianuarie 1945, p. 2.

⁵¹ Arh. St. Botoșani, fond Prefectura jud. Botoșani, dos. 143/1944, f. 20, 28, 32.

⁵² *Ibidem*, dos. 198/1944, f. 4.

⁵³ x x x „Din cronică unor zile istorice”, Ed. Academiei, București, 1971, p. 190.

⁵⁴ Arh. St. Botoșani, fond Prefectura jud. Botoșani, dos. 46/1945, f. 3.

⁵⁵ „Clopotul”, nr. 30, din 22 ianuarie 1945, p. 12.

⁵⁶ *Ibidem*, nr. 18, din 10 decembrie 1944, p. 3.

⁵⁷ *Ibidem*, nr. 6, din 26 octombrie 1944, p. 2.

⁵⁸ *Ibidem*, nr. 27, din 11 ianuarie 1945, p. 1.

⁵⁹ *Ibidem*, nr. 37, din 15 februarie 1945, p. 1 și 4.

⁶⁰ *Ibidem.*

⁶¹ *Ibidem*, nr. 38, din 19 februarie 1945, p. 3.

⁶² *Ibidem*, nr. 44, din 27 februarie 1945, p. 1.

⁶³ *Ibidem*, nr. 46, din 5 martie 1945, p. 1.

⁶⁴ *Ibidem*.

⁶⁵ Ceaușescu, Nicolae, „Semicentenarul glorios al P.C.R.”, București, 1971, p. 14—15.

LA LUTTE DES MASSES POPULAIRES DU DÉPARTEMENT DE BOTOȘANI POUR L'INSTAURATION ET LA CONSOLIDATION DU RÉGIME DÉMOCRAT-POPULAIRE 1944—1947 (I)

R é s u m é

Commencée et développée en circonstances spécifiques, déterminées par la nouvelle situation militaire, la lutte des masses populaires des anciens départements de Botoșani et de Dorohoi s'intégrera, à la fois de la victoire de la révolution de libération sociale et nationale, antifasciste et antiimpérialiste de l'Août 1944, au procès révolutionnaire de tout le peuple, en gagnant de l'ampleur et de la clarté.

La réorganisation et le repris de l'activité légale par les organisations départementales du P.C.R., la politique d'alliances de plus en plus homogène et compréhensive promouvée se sont prouvées capables à diriger la lutte de masses populaires contre la réaction à la voie de la démocratie.